

Hükmün Tamamlanması*

Supplement to the Judgment

Erol Karaaslan**, Varol Karaaslan***

ÖZ

Bu çalışmada medeni yargılamada yeni bir müessese olan hükmün tamamlanması mercek altına alınmıştır. Söz konusu müessese bir kısım yararlar ihtiva etmekle birlikte müessesenin uygulanmaya başlanmasından bu yana bazı sorunlar da gün yüzüne çıkmıştır. Bu çalışmada söz konusu sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve çözüm önerileri geliştirilmeye gayret edilmiştir.

Hükmün tamamlanması usule veya esasa ilişkin olması fark etmeksizin nihai kararlara karşı başvurulabilecek bir yöntemdir. Kanımızca geçici hukuki koruma talepleri bakımından da hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilir. Hükmün tamamlanması hükümde bulunan hataların düzeltilmesi için öngörülmuş bir müessese değildir. Hükümde yapılan maddi hatalar HMK m. 304 çerçevesinde giderilebilecek; diğer hatalar içinse kanun yollarına başvurmak gerekecektir.

Anahtar Kelimeler: Nihai karar, hükmün tamamlanması, maddi hata, kanun yolu, geçici hukuki koruma.

ABSTRACT

In this article, the new legal institution of the supplement to the judgment is examined carefully. This institute has definitely brought some advantages. But at the same time new problems have emerged. With this essay we try to name the problems and suggest solutions. The first decisions of the Higher Regional Court in particular are dealt with critically. Supplement to the judgment is a method that can be used against final decisions, regardless of whether it is procedural or substantive. In our opinion, it is possible to apply for the supplement to the judgment in terms of temporary legal protection requests. It should be noted that the completion of the provision is not an institution intended for the correction of mistakes in the judgment. Material mistakes made in the judgment can be resolved within the framework of Art. 304 of Turkish Civil Procedure Law; for other mistakes, it will be necessary to resort to legal remedies.

* Makale gönderim tarihi: 16.09.2021. Makale kabul tarihi: 28.09.2021. Erol Karaaslan, Varol Karaaslan, "Hükmün Tamamlanması", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 2021, s. 557-578; <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2021.08.02.06>

** Kocaeli Hâkimi. İletişim; Körfez, Hafız Binbaşı Cd. No:5, 41000 İzmit/Kocaeli, erolkaraaslan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6074-2992>.

*** Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı, İletişim; Kabaoğlu, Baki Komsuoğlu bulvarı No:515, Umuttepe, 41001 İzmit/Kocaeli, varol.karaaslan@kocaeli.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9139-5786>.

Key Words: Final decisions, supplement to the judgment, material mistakes, legal remedies, temporary legal protection.

Giriş

7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹ ile HMK'ya eklenen “*hükümün tamamlanması*” kenar başlıklı m. 305/A'ya göre “tarafardan her biri, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda, ek karar verilmesini isteyebilir. Bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir.”

Bu maddenin kabul edilip yürürlüğe girmesinden önce sadece tahkim yargılaması bakımından hükümün tamamlanması mümkündü. Söz konusu hususta ilk düzenleme Milletlerarası Tahkim Kanunu'yla yapılmış, bunu HMK'nın tahkime ilişkin hükümlerinde yer alan düzenleme takip etmiştir. Her iki kurala kısaca değinmek gerekirse, Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 14. maddesine göre “tarafardan her biri, hakem kararının kendilerine bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, yargılama sırasında ileri sürülmüş olmasına rağmen karara bağlanmamış konularda tamamlayıcı hakem kararı verilmesini isteyebilir. Hakem veya hakem kurulu, istemi haklı bulursa, tamamlayıcı hakem kararını altmış gün içinde verir.” HMK m. 437/4'e göre de taraflar, hakem kararının kendilerine bildirilmesinden itibaren bir ay içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, yargılama sırasında ileri sürülmüş olmasına rağmen karara bağlanmamış konularda tamamlayıcı hakem kararı verilmesini talep edebilmekte; hakem veya hakem kurulu da talebi haklı bulursa, tamamlayıcı hakem kararını kural olarak bir ay içinde verebilmektedir.

Devlet mahkemelerinde yapılan yargılamalarda ise 7251 sayılı kanunla yapılan değişikliğe kadar tarafların talepleri arasında yer almakla birlikte hakkında karar verilmeyen hususlar ancak kanun yolu aşamasında dikkate alınabilmekteydi. Çünkü kural olarak mahkemenin bir dava hakkında karar vermekle o davadan elini çektiği ve artık uyuşmazlık hakkında -dosyanın istinaf veya temyiz denetiminden dönmesi durumu bir kenara bırakılacak olursa- farklı bir karar veremeyeceği kabul edilmektedir ki, bu kararın nispi kesin hüküm teşkil ettiği söylenir².

Bu düzenlemeyle, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde tarafların başvurması şartıyla yargılamada ileri sürülen veya mahkemece kendiliğinden

1 RG 28.07.2020, S.31199.

2 Bkz., Ali Cem Budak, Varol, Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 5. Bası, İstanbul 2021, § 16, kn. 20.

hükme geçirilmesi gereken ancak hüküm verilmeyen talepler hakkında mahkemece ek karar verilmesi mümkün kılınmıştır.³ Böylece nihai kararın verilmesinden sonra, herhangi bir nedenle taraflarca talep edilmiş veya re'sen nihai kararda olması gereken bir husus hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi hâlinde, usul ekonomisine uygun olarak bu eksikliğin tamamlanması arzulanmıştır. İlk bakışta düşünüleceğinin aksine hükmün tamamlanmasına ilişkin HMK m. 305/A düzenlemesi birçok sorun barındırmaktadır. Bu çalışmada hükmün tamamlanmasına ilişkin söz konusu düzenleme ve ortaya çıkan sorunlar ele alınacaktır.

Belirtmek isteriz ki, söz konusu kanun değişikliğinden sonra taleplerin tümü hakkında karar verilmemiş olması durumunda hükmün tamamlanması yoluna başvurmak mümkün hâle getirilmiş olsa da tarafların bu yola başvurmaması hâlinde -karara karşı kanun yolu açıksa- kanun yolu aşamasında bu durum dikkate alınacaktır. Nitekim 7251 sayılı kanunla HMK m. 353/1-a-6'da yapılan değişiklikle talebin *önemli bir kısmı* hakkında karar verilmemiş olması ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak dosyanın geri gönderilmesine karar verilmesi nedenlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bu noktada talebin önemli bir kısmının ne anlama geldiğinin tespiti ise hâkimin takdir yetkisinin kapsamındadır.

I. Hükmün Tamamlanması ve Benzeri Müesseseler

Öncelikle bu düzenlemenin yürürlüğü hakkında kısa bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 62. maddesi kanunun yürürlük tarihini yayım tarihi olarak belirtmiştir. 28.07.2020 tarihli Resmi Gazete'nin 31199 sayısı ile yayımlanmakla, kanun 28.07.2020 tarihinde yürürlüğe girdiğine göre bir defa bu tarihten itibaren verilmiş olan nihai kararlar bakımından hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilecektir. Ayrıca usul kuralları derhal uygulanacağı ve her bir usul işlemi, usul ilişkisinin ne zaman kurulduğuna, özellikle davanın ne zaman açıldığına bakılmaksızın, işlemin yapıldığı zaman yürürlükte olan kanun hükmüne tâbi olacağı için⁴ 28.07.2020 tarihinden önce karar verilmiş ve bu tarihte gerekçeli kararın tebliğinden itibaren henüz bir ay geçmemişse yine hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilmesi gerekecektir. Çünkü henüz bu aşamada tamamlanmış bir işlem bahsedilemez. Ancak bölge adliye mahkemesi kararlarında hüküm tarihine

3 Bkz. HMK m. 305/A'ya ilişkin kanun değişikliği gerekçesi.

4 Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 6. Bası, Ankara 2020, s. 64; Budak, Karaaslan, § 1, kn. 24 vd., 32.

göre değerlendirme yapıldığı ve 28.07.2020 tarihinden önce verilmiş olan kararlar için hükümün tamamlanmasının istenemeyeceği görüşünün ağırlık kazandığı dikkat çekmektedir⁵.

Hükümdeki maddi hatalar sebebiyle hükümün tamamlanması yoluna gidilemez. Hükümdeki yazı ve hesap hataları ile diğer benzeri açık hatalar, mahkemece resen veya taraflardan birinin talebi üzerine düzeltilebilir (HMK m. 304/1). Hükümdeki yazı⁶ ve hesap hataları⁷ ile diğer benzeri açık hataların⁸ varlığı hâlinde, mahkemece hükümün tamamlanması yoluna değil, *hükümün tashihi* yoluna gidilmelidir.

Hüküm yeterince açık değilse veya icrasında tereddüt uyandırıyor yahut birbirine aykırı fıkralar içeriyorsa, icrası tamamlanmaya kadar taraflardan her biri hükümün açıklanmasını veya tereddüt ya da aykırılığın giderilmesini isteyebilir (HMK m. 305/1). Buna göre açık olmayan veya icrasında tereddüt oluşturan⁹ veyahut birbirine aykırı fıkralar içeren bir hükümün bulunması durumunda, *hükümün tavzihi* yoluyla sonuca gidilebileceğinden, bu kapsamda kalan nihai hükümlerin hükümün tamamlanmasına konu olamayacağı görülmektedir.

Hâkim, tavzih yoluyla hükümde unutmuş olduğu talepler hakkında karar verip bunu kararına ekleyemez¹⁰. Tavzih, kural olarak sadece hüküm fıkrası

5 “28.07.2020 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sy. HMK 305/A. maddesine göre taraflardan her biri nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda ek karar verilmesini isteyebilirse de bu hüküm 28.07.2020 tarihi sonrası geçerlidir. Bu kanun değişikliği öncesindeki mevzuatımıza göre hüküm verirken unutmuş olduğu vekâlet ücreti veya faiz hakkında tavzih yolu ile bir karar verip, bunu hükmüne dahil edemez.” (Yargıtay 3. HD 03.02.2021 T. 2020/9695 E. 2021/825 K.). “Karar tarihi itibarıyla, 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 6100 sayılı HMK’ya eklenen “Hükümün Tamamlanması” başlıklı 305/A maddesi de yürürlükte değildir. Bu nedenle ilk derece mahkemesince vekâlet ücreti miktarının düzeltilmesine yönelik talebin reddine dair 14/10/2019 tarihli ek kararında isabetsizlik görülmemiştir.” (Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 7. HD 04.12.2020 T. 2020/73 E. 2020/1605 K.). Bu çalışmadaki mahkeme kararları aksi belirtilmedikçe UYAP bilişim sisteminden alınmıştır.

6 “Davalı mirasçıların karar başlığında yazılmaması maddi hata olup, mahallinde her zaman düzeltilmesinin mümkün bulunmasına göre ...” (Yargıtay 3. HD 28.01.2021 T. 2020/3921 E. 2021/594 K.).

7 “Bozma ilamının ikinci sayfasındaki 2 nolu bozma gerekçesinin ikinci paragrafında “300.000 USD” yerine “30.000 USD” yazılmasının maddi hata niteliğinde olduğu...” (Yargıtay 11. HD 20.09.2019 T. 2017/4586 E. 2019/4655 K.).

8 “İcra takip numarasının yanlış yazılması maddi hata olup mahallinde her zaman düzeltilebilir.” (Yargıtay 3. HD 16.09.2020 T. 2020/4001 E. 2020/4163 K.).

9 “Karara dayanak alınan 08.08.2012 tarihli fen bilirkişi rapor ve krokisinde B3 ile gösterilen 303,84 m², B1 ile gösterilen 1,39 m², B2 ile gösterilen 4,13 m²sinin kamulaştırılan kısımlar olmasına rağmen, mahkemece dava konusu taşınmazın kamulaştırılan kısımları ayrı ayrı belirtilmeden toplam yüzölçümü olan 309,36 TL m²sinin idare adına tesciline karar verildiği, karara esas alınan 22.02.2013 fen raporunun infaza elverişli olduğu anlaşıldığından, mahkemece karara dayanak fen bilirkişi raporuna atıf yapmak suretiyle hükümün infaz edilebilecek şekilde tavzih edilmesi gerekir.” (Yargıtay 5. HD 15.02.2021 T. 2020/3766 E. 2021/1428 K.).

10 Yargıtay 16. HD 08.03.2021 T. 2021/1425 E. 2021/2146 K.

hakkında olur. Hükmün gerekçesinin açıklanması için ise tavzih yoluna başvurulamaz. Ancak, hüküm fıkrası ile gerekçe arasında bir çelişki varsa, bu çelişkinin giderilmesi için tavzih yoluna başvurulabilir¹¹.

II. Hükmün Tamamlanmasının Koşulları

A. Hükmün Tamamlanması Yoluna Başvurulabilecek Kararlar

HMK m. 305/A taraflardan her birinin, nihai kararın tebliğinden itibaren hükmün tamamlanması yoluna gidebileceğini açıkça düzenlemiştir. Burada maddede geçen *hüküm* kelimesi üzerinde durmakta yarar vardır. HMK m. 294/1'e göre yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai karar hükmüdür. Meseleye bu düzenleme çerçevesinde bakılacak olursa sadece uyuşmazlığın esası hakkında verilmiş bulunan nihai kararlar bakımından hükmün tamamlanması yoluna başvurulabileceği sonucuna varılabilir. Ancak kanımızca HMK m. 305/A'da kullanılan hüküm kelimesi bilinçli bir tercih olmayıp nihai karar şeklinde anlaşılmalıdır¹². Nihai karar mahkemenin davadan el çekmesini gerektiren ve yargılamaya son veren esasa ve usule ilişkin tüm kararlardır¹³. Başka bir deyişle kararın uyuşmazlığın esasına ilişkin olup olmaması hükmün tamamlanması yoluna başvuru bakımından önem arz etmemelidir. Aşağıda da görüleceği üzere mahkemenin yargılama giderleri hakkında karar vermemiş olması ya da bir kısım yargılama giderlerini dikkate almamış olması hükmün tamamlanması yoluyla giderilebilecek eksikliklerden biri ve belki de uygulama bakımından en önemlilerindedir. Bu hâlde mahkeme kararının uyuşmazlığın esası hakkında verilmiş olmasıyla sözgelimi dava şartları eksikliği nedeniyle davanın usulden reddi gibi usule ilişkin nihai bir karar verilmiş olması arasında bir fark olmasını haklı gösterecek bir sebep olmadığı düşüncesindeyiz.

İlk derece mahkemesi kararlarında olduğu gibi bölge adliye mahkemesi¹⁴ kararlarına karşı da hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilir. Bir derece mahkemesi olmayan Yargıtayın verdiği kararlara karşı kural olarak hükmün tamamlanması yoluna başvurulamayacağı, ancak harç ve yargılama giderlerine ilişkin istisnai hâllerde Yargıtay kararlarına karşı da hükmün tamamlanması yoluna gidilmesinin mümkün olduğu kanaatindeyiz¹⁵.

11 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 14.06.1967 T. 1967/462 E. 1967/300 K. Ayrıca bkz Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 10.04.1992 T. 1991/7 E. 1992/4 K.; RG 10.06.1992, S. 21254.

12 Benzer şekilde Derya Belgin Güneş, "Medeni Usul Hukukunda Hükmün Tamamlanması (HMK m. 305/A)", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 1, 2021, s. 317.

13 Nilüfer Boran Güneysu, *Medeni Usul Hukukunda Karar*, Ankara 2014, s. 106.

14 Örnek karar için bkz. Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. HD 12.11.2020 T. 2020/904 E. 2020/933 K.

15 Karş. Tolga Akkaya, "Medeni Usul Hukukunda Hükmün (Nihai Kararların) Tamamlanması", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi HFD*, C. XXV, 2021, S. 1, s. 37-38.

Hükümün tamamlanması nihai kararlara karşı başvurulmuş bir yol olduğu için yargılamanın çeşitli aşamalarında ortaya çıkan sorunların çözümü için verilen ve hâkimin dosyadan elini çekmesi sonucunu doğurmayan kararlar olan ara kararlara¹⁶ karşı bu yola gidilemez.

Bazı bölge adliye mahkemesi kararlarına göre gerekçeli kararın yazılması beklenmeden de hükümün tamamlanması talep edilebilir¹⁷. Kanımızca hükümün tamamlanmasının talep edilebilmesi için gerekçeli kararın taraflara tebliğ edilmiş olması gereklidir. Nitekim kanuni düzenleme de bu şekildedir.

Geçici hukuki koruma talepleri bakımından hükümün tamamlanması yoluna başvurulup başvurulamayacağı ise tartışmalıdır. Müessesenin yürürlüğe girmesinden bu yana henüz çok kısa bir süre geçmesine rağmen doktrinde bunun hukukumuz bakımından mümkün olmadığı görüşü ağırlık kazanmıştır. Ancak bu görüşün gerekçeleri farklılık göstermektedir. Bir görüşe göre medeni usul hukukunda kıyas mümkün olmayacağı ve HMK'da geçici hukuki korumaya ilişkin usul kuralları özel olarak düzenlendiği ve genel hükümlere atıf yapılmadığı için hükümün tamamlanmasına ilişkin düzenleme geçici hukuki korumalarda uygulanamaz¹⁸. Sonuç itibarıyla benzer bir diğer görüşe göreyse geçici hukuki koruma kararlarının değiştirilmesine ilişkin özel hükümler bulunması ve bu kararların nihai karar niteliğinde olmaması nedeniyle geçici hukuki koruma kararlarına karşı hükümün tamamlanması yoluna başvurulamaz¹⁹.

Bu görüşlere katılmıyoruz. Bir defa medeni usul hukukunda kıyasın mümkün ve gerekli olduğu kanısındayız²⁰. Örneğin davaya bakması yasak olan ve talep olmasa dahi davaya bakmaktan çekinmesi gereken hâkimin taraflardan birinin talebine rağmen çekinmemesi hâlinde bu kararın tek başına kanun yoluna götürülebileceğine ilişkin bir hüküm HMK'da bulunmamaktadır. Kanımızca hâkimin reddinde olduğu gibi HMK m. 43 ve 44 hükümleri kıyasen uygulanmalı ve hâkimin çekinmeye daveti ret kararına karşı nihai karar beklenmeden istinaf veya temyize gidilebilmelidir. Yine mahkemenin verdiği kısa kararlar gerekçeli kararın birbirine uygun olmaması temyizde bozma sebebi oluştururken (HMK m. 371-ç bendi) aynı konuda istinafta açık bir hüküm yoktur. Kanımızca temyize ilişkin hüküm istinafta da kıyasen uygulanmalı ve bu hâlde ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak dosya ilk derece mahkemesine

16 Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, Hanağası, s. 481 vd.; Budak, Karaaslan, § 16, kn. 8.

17 Örneğin Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 1. HD 02.12.2020 T. 2020/554 E. 2020/556 K.

18 Nesibe Kurt Konca, *Güven Veren ve Erişilebilir Adalet Vizyonunda Üçüncü Yargı Paketi*, Seta Rapor, İstanbul 2020, s. 37.

19 Akkaya, s. 36; benzer şekilde Belgin Güneş, s. 317.

20 Bkz. Ali Cem Budak, *Medeni Usul Hukukunda Kavram İctihadı ve Menfaat İctihadı*, İstanbul 2021, s. 30, 95.

geri gönderilmelidir²¹.

İkinci olarak da geçici hukuki korumaya ilişkin kararların değiştirilebilmesi veya bu konuda mahkemeden yeni bir karar verilmesinin talep edilmesiyle hükmün tamamlanması farklı amaçlara hizmet etmektedir. Konuyu bir örnekle somutlaştırmak gerekirse, mesela davalının iki taşınmazı üzerine ihtiyati tedbir konarak satışlarının önlenmesi talebiyle mahkemeye başvurulmuş ve mahkeme taşınmazlardan biri hakkında tedbir kararı vermeyi unutmuşsa bu durumda söz konusu karara karşı hükmün tamamlanması yoluna başvurulmasının mümkün olması gerekir.

Mahkeme tarafından verilmiş olan kararda maddi hukuk ya da usul hukuku bakımından hatalar varsa bu hataların giderilmesi amacıyla kanun yoluna başvurulmalıdır. Hükmün tamamlanması ise mahkemeden talep edildiği hâlde hakkında karar verilmeyen talepler ya da mahkemenin re'sen karar vermesi gerektiği hâlde karar verilmeyen hususlarda söz konusu olabilir²². Dilekçelerdeki talepler veya hükümde bulunması gerekli unsurlar bakımından hükümde bir eksikliğin bulunması hâlinde bu hatanın düzeltilmesi hükmün tamamlanması yoluyla istenemez. Bu hatanın giderilmesi kanun yoluna başvuru konusu olabilir²³.

Örneğin ilk derece mahkemesi taraf/taflar lehine vekâlet ücreti takdirine yer olmadığına karar vermişse bu noktada hükmün tamamlanması yoluyla düzeltme yapılamaz²⁴. Bununla birlikte bir bölge adliye mahkemesi kararına göre hükümde eksik hesaplanmış olan vekâlet ücreti hükmün tamamlanması yoluyla tamamlanabilir²⁵. Kanımızca vekâlet ücretinin eksik hesaplanması hâlinde hükmün tamamlanması yoluyla doğru vekâlet ücretine hükmedilmesi mümkün değildir. Çünkü bu müessese isminden de anlaşılacağı üzere hükümde yapılan

21 Budak, Karaaslan, § 2, kn. 21; § 16, kn. 9.

22 HMK'nın 294-298. maddelerine göre hâkim hükmü vermekle o davadan elini çekmiş olur ve yargılamanın iadesine karar verilmedikçe veya hüküm temyiz edilip bozulmadıkça/istinaf edilip kaldırılmadıkça daha önce verilen kararın dışına çıkılacak biçimde, taraflardan birinin sorumluluğunu azaltamaz veya artıramaz. Hükümlerin tashihi, tazvihi veya tamamlanması bu kuralın dışında değildir (Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 2. HD 17.03.2021 T. 2021/445 E. 2021/368 K. ve İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 21. HD 09.03.2021 T. 2020/1585 E. 2021/373 K.).

23 Aynı yönde bir karar için bkz. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. HD 05.03.2021 T. 2021/417 E. 2021/410 K.

24 Van Bölge Adliye Mahkemesi 1. HD 04.03.2021 T. 2021/289 E. 2021/283 K.

25 Konya Bölge Adliye Mahkemesi 3. HD 16.12.2020 T. 2020/1233 E. 2020/1227 K.: "Verilen karardan sonra davacı tarafça, davanın reddine karar verildiği eksik vekâlet ücretine hükmedildiği belirtilerek düzeltilmesini istenmiş, mahkemece hükmün tamamlanmasına ve davacı lehine dava değeri olan 64.000,31 TL üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmiştir...İşbu hüküm 28.07.2020 tarih ve 31199 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7251 sayılı kanunla yürürlüğe girmiş olup mahkemenin verildiği tarihte yürürlükte olduğundan ve bir ay içinde talepte bulunulduğundan vekâlet ücretindeki eksikliğin tamamlanması sonuç itibarıyla doğru olduğundan itiraz yersizdir."

yanlışlıkların düzeltilmesi için ihdas edilmemiştir. Vekâlet ücreti hesabında maddi bir hata yapılmış olması hâlinde bu hata hükmün tashihi yoluyla düzeltilbilir. Bunun haricindeki hatalar ise kanun yolu denetimine tâbi olmalıdır.

Yine taraflar arasında görülmekte olan boşanma davasında verilen kısa veya gerekçeli kararda, tedbir nafakasına (TMK m. 169) dava tarihinden değil, karar tarihinden itibaren hükmedilmesi hatalı olmakla birlikte, bu hata hükmün tamamlanması yoluyla giderilemez. Bu durum da istinaf veya temyize konu olabilir.

Uygulamada, boşanma davalarında boşanmanın eki sayılan maddi ve manevi tazminat (TMK m. 174) istemlerinde dava tarihinden itibaren faiz talep edildiği görülmektedir. Halbuki söz konusu tazminatlar boşanmanın fer'i niteliğinde olduğundan boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerekir. Mahkeme, dava veya karar tarihinden itibaren faize hükmetmişse karara karşı hükmün tamamlanması yoluna değil kanun yollarına başvurmak gerekir. Buna karşılık davacı, boşanma ile birlikte boşanmanın fer'i niteliğindeki tazminatları faiziyle birlikte talep etmiş ve mahkemece nihai kararda, boşanma ve tazminatlara ilişkin faiz konusunda bir hüküm kurulmamışsa, bu eksiklik ek karar ile giderilebilir.

Bir görüşe göre nafakanın artırılması ile ilgili hükmün hangi tarihten itibaren geçerli olduğunun yazılmamış olması ek kararla tamamlanabilir²⁶. Kanımızca bu hâlde başvurulması gereken müessese hükmün tamamlanması değil hükmün tavihi olmalıdır.

Kısmi davada ıslah veya belirsiz alacak davasında bedel artırım dilekçesi verilmiş ve bu yönde hüküm kurulmuş, istinaf incelemesinde de ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verilmişse, yeniden görülen davada oluşan fark sebebiyle hükmün tamamlanması yoluna başvurularak bu farkın ek kararla hüküm altına alınması istenemez²⁷.

B. Talep Edilen Hususlarda veya Hükmün Zorunlu Unsurlarında Karar Verilmemiş Olması

Kanuni düzenlemeye göre, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda ek karar verilmesi talep edilebilir.

²⁶ Belgin Güneş, s. 320.

²⁷ "Dava, kıdem tazminatı ve diğer işçilik alacaklarına ilişkindir, davacı vekilinin kaldırma kararından önce yapılan ilk yargılama sırasında kıdem tazminatı talebi açısından bedel artırım dilekçesi verdiği, kaldırma kararından sonra yapılan yargılama ilk yargılamanın devamı niteliğinde olduğundan bu yargılamada tekrar bedel artırım dilekçesi veremeyeceği, verse de dikkate alınmayacağı kararda bu açıdan hukuka aykırılık bulunmadığı, yine ek kararla istem konusu hakkında karar verilemeyeceği, karar ve sonuç itibarıyla ek kararda hata olmadığı ..." (Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 8. HD 24.12.2020 T. 2020/1942 E. 2020/2122 K.).

Örneğin talep edildiği hâlde faiz ya da itirazın iptali davasında icra inkâr tazminatı hakkında bir karar verilmemiş olması gibi hâllerde, bir başka deyişle davanın fer'i niteliğindeki talepler konusunda bir hüküm kurulmamış olması durumunda bu eksiklikler bakımından hükmün tamamlanması istenebilir.

Belirtmek gerekir ki, kararda bu hususlar bakımından olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulmamışsa hükmün tamamlanması yoluyla eksik giderilebilir²⁸. Ancak mahkeme bu konularda bir hüküm kurmuşsa, talep edilmiş olsa dahi artık ek karar vererek yeniden hüküm kuramaz, verdiği hükmü değiştiremez veya kaldıramaz. Bu ancak kanun yolu denetiminin konusu olabilir. Örneğin kanuni faiz yerine temerrüt faizine hükmedilmesi veya faiz oranındaki değişiklik ya da faizin başlangıç tarihinin değiştirilmesi hükmün tamamlanmasına konu olamaz. Bu hâller kanun yoluna başvuru konusu olabilir.

Kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olan hususlar denince ise akla ilk olarak yargılama masrafları gelmektedir. Tasarruf ve taleple bağlılık ilkelerinin bir istisnası olarak talep bulunmasa dahi mahkeme yargılama masraflarına re'sen hükmeder (HMK m. 332/1). Yargılama masrafları yargı harçları, mahkeme tarafından başvuru delillere ilişkin giderler ve tebligat gibi yargılamaya ilişkin diğer masraflarla vekil aracılığıyla takip edilen davalarda vekâlet ücretinden oluşmaktadır. Örneğin vekâlet ücreti konusunda karar verilmemişse bu konuda karar verilmesi hükmün tamamlanması yoluyla istenebilir²⁹.

Kamusal bir menfaatin söz konusu olduğu bazı hâllerde mahkeme bir talep olmadan karar verir. Örneğin boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır (TMK m. 169). Buna göre ortak çocuk hakkında

28 “Davacı-karşı davalı vekilinin talebi konu 07/10/2020 havale tarihli dilekçesi ile karşı davanın lehlerine sonuçlanarak reddedildiğini, ancak bu dava yönünden taraflarına vekâlet ücretine hükmedilmediğini belirtilerek eksikliğin HMK'nın 305/A-1 maddesi uyarınca ek karar ile tamamlanmasını, gerekçeli kararın verilecek olan ek karar ile birlikte tebliğe çıkartılmasını talep etmiştir. İlk derece mahkemesi 13/10/2020 tarihli ek karar ile mahkemenin 30/09/2020 tarihli gerekçeli kararında asıl dava ile karşı davada vekâlet ücreti dışında kalan hususlar hakkında karar verildiğinden, yeniden karar verilmesine yer olmadığına, karşı dava yönünden 6100 sayılı HMK'nın 329. maddesi, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu 169. maddesi ve Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre takdiren 3.400 TL avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalıya verilmesine hükmedilmiştir...İlk derece mahkemesince davalı-karşı davacının aleyhine ek karar ile vekâlet ücretine hükmedilmesinde ve vekâlet ücretinin miktarlarında isabetsizlik bulunmamaktadır.” (Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. HD 03.12.2020 T. 2020/1007 E. 2020/1007 K.).

29 “Davacı vekili ek karar ile müvekkili aleyhine vekâlet ücretine hükmedilemeyeceğini belirterek ilk derece mahkemesi kararını istinaf etmiş ise de, 7251 sayılı Kanun ile değişik “Hükmün Tamamlanması” başlıklı, HMK 305/A maddesi buna imkân tanıdığından, davacı vekilinin istinaf başvurusunun, 6100 sayılı HMK'nın 353/(1)-b-1. esastan reddine karar verilmesi kanaatine ulaşılmıştır.” (İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. HD 13.11.2020 T. 2020/1534 E. 2020/1312 K.).

velayet ve kişisel ilişki konusunda hâkim talep olmasa bile karar verebilecektir. Yine velayet altında bulunan çocuğun korunması için gerekli önlemlerin alınması ya da çocuğun ana babadan alınarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilmesi (TMK m. 346, 347) hâkimin re'sen karar verebileceği hususlardır. Paylaşmalı mal ayrılığında boşanma veya evliliğin iptali hâlinde aile konutu ve ev eşyasını hangi eşin kullanmaya devam edeceği hakkında da hâkim re'sen karar verir (TMK m. 254/2). Hâkimin re'sen karar verebileceği bu gibi hâllerde de taraf veya ilgililer tarafından hükümün tamamlanması talep edilebilir.

Doktrinde ifade edilen bir görüşe göre hükümde, karara karşı kanun yolunun açık olup olmadığı ve başvuru süresinin ne olduğu belirtilmemişse bu eksiklik hükümün tamamlanması yoluyla giderilebilir³⁰. Kanımızca bu durum hükümün tamamlanmasıyla ilgili değildir. Çünkü hükümün tamamlanması, hakkında karar verilmeyen hususlarda mahkemenin kararının tamamlanması anlamına gelmekte olup burada söz konusu olan ise kanunda açıkça düzenlenmiş olan hususlardır (bkz. HMK m. 341, 345; İş Mahkemeleri Kanunu m. 7/3; İİK m. 363/1). Mahkemenin bu hususlara kararında yer vermemesi kararın kanun yoluna tâbi olup olmadığını veya kanun yolu süresini etkilemeyecektir. Aksinin kabulü HMK m. 297'ye göre hükümde yer alması gereken ancak eksik kalmış diğer unsurların da ek karar ile tamamlanabileceği anlamına gelir. Oysa burada mahkeme tarafından hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen bir husus yoktur. Bu nedenle tamamlanacak bir hüküm parçası da bulunmamaktadır.

III. Özellik Arz Eden Bazı Durumlarda Hükümün Tamamlanması

Bu kısımda bazı dava türleri ve özellik arz eden durumlarda hükümün tamamlanması yoluna başvuru incelenecektir.

A. Davaların Yığılması

Davacı, aynı davalıya karşı olan, birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürebilir. Bunun için, birlikte dava edilen taleplerin tamamının aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve taleplerin tümü bakımından ortak yetkili bir mahkemenin bulunması şarttır (HMK m. 110). Davacı, davaların yığılmasında, davalıya karşı açtığı tek bir dava ile birden fazla talepte bulunabilir. Davaların yığılmasında verilecek kararda hâkim her bir talep konusunda ayrı ayrı hüküm kurmalıdır. Örneğin aile mahkemesinde boşanma ve ziynet alacağı talepleriyle açılan bir davada sadece boşanma ve eklerine ilişkin karar verilmiş olup ziynet alacağı yönünden olumlu veya

³⁰ Belgin Güneş, s. 321.

olumsuz bir hüküm kurulmamışsa bu konuda karar verilmesi için hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilecektir. Yine kıdem tazminatı, yıllık izin ücreti, fazla çalışma ücreti ile bayram ve genel tatil ücret alacaklarının ödenmesi talebiyle açılan iş hukukuna ilişkin bir davada mahkemenin diğer talepler hakkında karar verip kıdem tazminatıyla ilgili olumlu ya da olumsuz bir karar vermemiş olması hâlinde bu eksiklik taraflardan birinin talebi üzerine ek karar verilmesiyle giderilebilir. Davaların yığılması hâlinde hükümde yargılama giderleri bakımından bulunan eksiklikler de hükmün tamamlanması yoluyla giderilebilir³¹.

B. Terditli Davalar

Terditli davada davacı öncelikle asıl talebi bakımından karar verilmesini arzular, ancak asıl talebin reddedilmesi olasılığını düşünerek fer'i istemde de bulunur³². Mahkemece toplanan delillerle öncelikle asıl talep konusunda olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulması gerekmektedir³³. Mahkeme, asıl talep konusunda kabul yönünde bir karar vermişse artık fer'i talep konusunda bir hüküm kurması gerekmez. Mahkeme tarafından asıl talebin reddine karar verilecek olursa fer'i talep konusunda olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulması gerekecektir (HMK m. 111).

Terditli davada, asıl istemin reddine dair karar vermek gerekirken sehven bir karar verilmemiş ve fer'i istek bakımından bir karar verilmişse bu durum hükmün tamamlanması yoluyla düzeltilebilir. Örneğin muvazaa sebebine dayanarak açılan ve öncelikle tapu iptali ve tescilin talep edildiği bir davada terditli olarak belli bir meblağ paranın faiziyle birlikte kendisine ödenmesi talebinde bulunulmuşsa mahkemenin öncelikle tapu iptali ve tescil konusunda bir karar vermesi gerekir. Mahkeme burada asıl talep konusunda bir karar vermeden alacak talebi hakkında olumlu veya olumsuz bir karar vermişse bu durum zımnen asıl talebin reddi şeklinde yorumlanabileceği gibi kanaatimizce burada asıl talep konusunda bir karar verilmesine ihtiyaç vardır³⁴. Bu nedenle mahkemenin sadece yardımcı talep konusunda karar verdiği bir terditli davada asıl talep konusunda karar verilmesi hükmün tamamlanması yoluyla talep edilebilir.

31 Davaların yığılması hâlinde yargılama giderleri bakımından ayrıntılı açıklamalar ve tartışmalar için bkz. Uğur Bulut, *Medeni Usul Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi)*, Ankara 2017, s. 422 vd.

32 Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı*, C. 1, Ankara 2020, s. 414 vd.

33 Terditli davalarda asıl talep ve yardımcı talep konusunda verilebilecek kararlarla ilgili açıklamalar için bkz. Timuçin Muşul, *Medeni Usul Hukukunda Terdit İlişkileri*, 2. Bası, Ankara 2009, s. 186 vd.

34 Cumhuriyet, "Medeni Usul Hukukunda Terditli Taleplerin İncelenmesi", *Legal Hukuk Dergisi*, C. 18, S. 212, 2020, s. 3534.

Burada şu olasılığın da değerlendirilmesi gerekir: Davacının terditli açılan davada asıl veya fer'i istemlerine ilişkin ikincil talepleri hakkında olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulmaması da hükmün tamamlanması ile giderilebilir. Yukarıdaki örnekte, davacının tapu iptal ve tescil yönündeki talebinin reddedildiği ve alacak talebinin kabul edildiği ancak faiz konusunda bir karar verilmediği varsayımında, bu konudaki eksikliğin giderilmesi için hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilecektir.

C. Asli Müdahale

Bir yargılamanın konusu olan hak veya şey üzerinde kısmen ya da tamamen hak iddia eden üçüncü kişi, hüküm verilinceye kadar bu durumu ileri sürerek, yargılamanın taraflarına karşı aynı mahkemede dava açabilir. Asli müdahale davası ile asıl yargılama birlikte yürütülür ve karara bağlanır (HMK m. 65/2). Asıl dava bakımından, asli müdahil taraf değildir. Bu kişi yalnızca açtığı dava bakımından taraf sıfatına sahiptir.

Asli müdahilin yer aldığı davada hem asıl davadaki talep hem de asli müdahilin asıl davanın taraflarına karşı açtığı davadaki talep karara bağlanacaktır. Mahkeme hükmünde taleplerden biri hakkında karar vermemişse bu eksiklik hükmün tamamlanması yoluyla giderilebilir.

D. Davaların Birleştirilmesi ve Karşı Dava

Aralarında bağlantı bulunan davaların tahkikat aşamasının birlikte yürütülmesi davaların birleştirilmesi yoluyla olur (HMK m. 166). Bu sayede aynı usul işlemleri tekraren yapılmaz ve mahkemelerin kararları arasında çelişki olması önlenir. Ancak davaların birleştirilmesi ile davalar tek bir dava hâlini almaz; bu nedenle her bir dava bakımından ayrı ayrı karar verilir; yargılama giderleri ve vekâlet ücreti de birleştirilen davalar için ayrı ayrı hesaplanır³⁵. Davaların birleştirilmesine karar verildikten sonra birleştirilen davalardan biri hakkında karar verilmemiş ise mahkemeden hükmün tamamlanması yoluyla ek karar verilmesi talep edilebilir.

Görülmekte olan bir davada (asıl dava), davalı cevap süresi içinde davacıya karşı yeni bir dava (karşı dava) açabilir. Karşı davada ileri sürülecek olan talep ile asıl davada ileri sürülen talep arasında takas veya mahsup ilişkisinin bulunması yahut bu davalar arasında bağlantının mevcut olması gereklidir (HMK m. 132/1-b). Birleştirilen davalara benzer şekilde karşı dava hakkında ayrı bir karar verilmemiş olması hâlinde de hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilecektir³⁶.

³⁵ Budak, Karaaslan, § 14, kn. 31-32.

³⁶ Karşı dava hakkında karar verilmemiş olmasının bozma nedeni sayıldığı bir Yargıtay kararı için bkz. 6. HD 12.02.2015 T. 2014/12504 E. 2015/1282 K., e-uyar.

E. Dava Arkadaşlığı

Aralarında ihtiyari dava arkadaşlığı (HMK m. 57) bulunan davacılar veya davalıların bulunduğu davada mahkemece tüm taraflar bakımından hüküm kurulması gerekir. Mahkeme, birden çok davalıya karşı açılmış davada davalılardan biri hakkında karar vermeyi unutmuşsa talep üzerine ek karar vererek hakkında karar verilmeyen davalı bakımından hükmü tamamlayabilir. Aynı şekilde mahkeme, birden çok davacının açtığı davada davacılarından biri hakkında karar vermemişse ek karar vererek bu davacı bakımından hükmü tamamlayabilir.

Örneğin motorlu aracın katıldığı bir kazada, üçüncü kişinin uğradığı zarardan dolayı birden fazla kişi tazminatla yükümlü bulunuyorsa, bunlar müteselsil olarak sorumludur (KTK m. 88/1). Davacı, bir trafik kazası sebebiyle işleten, sürücü ve sigorta şirketi hakkında maddi ve manevi tazminat davası açmışsa her bir davalı bakımından hüküm kurması gerekir. Burada davalılardan biri hakkında hüküm kurulmamışsa bu eksiklik hükmün tamamlanması yoluyla giderilebilir.

İş mahkemesinde açılan işçi alacağı davasında asıl işveren ve alt işveren bakımından hüküm kurulması gerekir. Yine birden fazla mirasçı tarafından açılan mal rejiminin ölüm sebebiyle sona ermesine dayalı katılma alacağı davasında, mahkemece tüm davacılar bakımından hüküm kurulması gerekir.

Herhangi bir sebeple bir veya birden fazla davacı hakkında olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulmamışsa bu eksiklik diğer yasal koşulların bulunması hâlinde, hükmün tamamlanmasına konu olabilecektir. Ancak mahkeme davacılar bakımından olumlu veya olumsuz bir hüküm kurmuşsa, talep edilmiş olsa dahi ek karar vererek hakkında hüküm verdiği taraf bakımından yeniden hüküm kuramaz, verdiği hükmü değiştiremez veya kaldıramaz.

Maddi bakımdan mecburi dava arkadaşlığında ise (HMK m. 59) ortada tek bir dava olduğu için verilecek kararda tüm dava arkadaşlarının isimlerinin mahkemenin nihai kararında yer alması gerekir. Bu konuda yapılacak bir yanlışlık özellikle cebri icra aşamasında problemlere sebebiyet verebilir³⁷. Maddi bakımdan mecburi dava arkadaşlığında ortada tek bir dava olduğu ve dava arkadaşları bakımından ortak bir karar verilmesi gerektiği için yargılama sürecinde dava arkadaşı olan gerçek veya tüzel kişilerin bir kısmına hükümde yer verilmemiş olması durumunda mahkemenin kararı HMK m. 304 gereği hükmün tashihi yoluyla düzeltilebilecek, burada hükmün tamamlanması yoluna başvurulamayacaktır³⁸.

37 Bkz. Taner Emre Yardımcı, *Hukuk Davalarında Mecburi Dava Arkadaşlığı*, Ankara 2021, s. 354.

38 Aynı yönde Yardımcı, s. 355.

IV. Hükümün Tamamlanması Usulü

Taraflardan birinin hükmün tamamlanması talebini içeren dilekçesinin bir örneği, cevap süresi mahkemece belirlenerek karşı tarafa tebliğ edilir (HMK m. 306/1). Buradaki süre hâkim tarafından belirlenecek bir süre olup sürenin hükmün tamamlanmasına ilişkin işin mahiyeti dikkate alınarak belirlenmesi gerekir. Söz konusu süre, savunma hakkını sınırlayacak kadar kısa olmama- lı ancak hükümdeki eksiklik sebebiyle hakka ulaşılmasını geciktirecek kadar uzun da olmamalı; tarafların menfaatleri arasında denge kurulmalıdır. Hâkim, duruma göre bir veya iki hafta gibi bir süre vererek bunun tebligat mazbatasına yazılmasını sağlamalıdır. Karşı tarafça verilecek cevap, tamamlama talebinde bulunan tarafa tebliğ olunur³⁹. Mahkeme, cevap verilmemiş olsa bile dosya üzerinde inceleme yaparak hükmün tamamlanması hakkında bir karar verir; ancak gerekli görürse iki tarafı sözlü açıklamalarını yapabilmeleri için davet edebilir. Bu konuda kural olarak dosya üzerinden, ancak hâkim tarafından gerekli görülmesi hâlinde duruşma yapılarak karar verilir⁴⁰.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre eksikliğin tamamlanması tahkikatın devamını gerektiriyorsa, mahkeme duruşma veya duruşmalar yaptıktan sonra hükmü tamamlayabilecektir⁴¹. Bu görüşe katılmıyoruz. Kanımızca bu aşamada tahkikat tamamlanmış olacağı için artık delil de ikame edilemez. Çünkü HMK m. 184'e göre mahkeme, tarafları dinleyerek tahkikatı gerektiren bir husus kalmadığını tespit ederse tahkikatın bittiğini taraflara bildirir. Tarafların bu aşamada tahkikatın devam etmesine ilişkin talepleri olursa mahkeme tahkikatı sürdürece- kek, aksi hâlde tahkikatın bittiğini tefhim ederek sözlü yargılamaya geçecektir. Tüm bunlardan, hatta hüküm verilmesinden sonra hükmün tamamlanması yo- luyla yeniden tahkikat yapılmasına kapı aralamak kanımızca HMK'nın öngör- düğü yargılama sistemiyle bağdaşmadığı gibi yargılamayı gereksiz bir şekilde uzatabilecek ve hükmün tamamlanması müessesesinin amacı dışında kulla-

39 "HMK'nın 306. maddesinde açıklandığı şekilde usulüne uygun işlem yapılarak sonucuna göre karar vermek gerekirken, bu husus gözetilmeden karar verilmesinin hukuki dinlenilme hakkının kısıtlanmasına neden olduğu belirgindir." (İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 19. HD 03.03.2021 T. 2020/3466 E. 2021/425 K.).

40 Aynı yönde Akkaya, s. 50; Belgin Güneş, s. 323; Selçuk Öztekin, Sema Taşpınar Ayvaz, Serdar Kale, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi'ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi", *TBB*, S. 149, 2020, s. 137. Duruşma yapılamayacağına ilişkin aksi görüş için bkz. Tutumlu, s. 413. Yargılamada ileri sürülmüş ve uyuşmazlığın esasına ilişkin önemli konular bakımından duruşma yapılması, buna karşın yargılama giderleri gibi mahkemenin kendiliğinden karar vermesi gerekli eksiklikler bakımından dosya üzerinden yapılacak inceleme sonucu ek karar verilmesi gerektiği görüşü için bkz Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, Hanağası, s. 724.

41 Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammet Özekes, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair 7251 Sayılı Kanun Hakkında Değerlendirme*, s. 282.

nılmasına sebebiyet verebilecektir. Kanun koyucunun hükmün tamamlanması usulünü hükmün tanzih usulüne tâbi kılması ve mahkemenin “gereki görürse iki tarafı sözlü açıklamalarını yapabilmeleri için davet edebileceği” şeklindeki düzenleme de (HMK m. 306) bu kurumun karar verme olgunluğuna erişmiş eksikliklerin giderilmesi amacına matuf olduğunu göstermektedir.

Mahkeme tamamlama talebini yerinde gördüğü takdirde HMK m. 304 uyarınca işlem yapar (HMK m. 306/3). Uygulamada hükmün tamamlanmasına karar verildiği takdirde, düzeltilen hususlarla ilgili ek karar mahkemede bulunan nüshalar ile verilmiş olan suretlere eklenmektedir.

Hükmün tamamlanmasını isteyen tarafın başvurusunun süresi içinde olmaması, başvuranın taraf sıfatı taşıması (fer’i müdahil gibi), maddi hata, hükmün tanzih veya açıklanması gibi durumlar söz konusuysa istemin reddine karar verilmesi gerekir.

Belirtmek isteriz ki, tarafların dilekçelerinde bildirdikleri talepler ve hükmün tamamlanması dilekçesinde işaret olunan taleplerle bağlı kalınarak hüküm fıkrasındaki eksiklik tamamlanabilir⁴².

A. Talepte Bulunulması

Mahkemece hükmün tamamlanması yoluna gidilebilmesi için taraflardan birinin talepte bulunmuş olması zorunludur. Taraflardan birince mahkemeye bir başvuru yapılmışsa mahkemece talep hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmesi gerekir. Talebe ilişkin dilekçeye derkenar yapılarak⁴³ karar verilmesi veya bir karar verilmeksizin istinaf incelemesi için dosyanın doğrudan bölge adliye mahkemesine gönderilmesi⁴⁴ doğru değildir.

Verilen hükümde yukarıda belirtilen ve hükmün tamamlanması yoluyla giderilebilecek bir eksiklik bulunduğu mahkeme tarafından karar verildikten sonra fark edilse dahi re’sen hükmün tamamlanması yoluna gidilemez. Kısa kararın verilmesinden sonra, örneğin gerekçeli kararın yazılması sırasında eksikliğin fark edilmesi durumunda da bu eksiklik giderilemez, bu durumda kısa karar ile gerekçeli karar arasında çelişki meydana geleceğinden bu durum istinafta ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması ve dosyanın ilk derece mahkemesine geri gönderilmesi, temyizde ise bozma sebebi olacaktır (HMK

42 “Mahkemece verilen ek kararlar önceki kararın değiştirilmediği, hükmün eksik oluşturulduğu dikkate alındığında HMK’nın 305/A maddesi uyarınca tamamlanması ve tanzih yoluna gidilmiş olmasında bir isabetsizlik bulunmadığı, davalı vekilinin istinaf sebeplerinin yerinde olmadığı sonucuna varılmıştır.” (İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. HD 16.03.2021 T. 2020/1023 E. 2021/435 K.).

43 Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 3. HD 30.10.2020 T. 2020/1249 E. 2020/780 K.

44 Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. HD 03.02.2021 T. 2020/2519 E. 2021/300 K.

m. 298/2; m. 353/1-a kıyasen, m. 371/1-ç)⁴⁵.

Hükümün tamamlanması için taraflardan birinin dilekçe ile talepte bulunması zorunludur⁴⁶. Yukarıda değinildiği gibi, hukuki yararı bulunan, asıl davanın veya karşı davanın veyahut birleşen davanın davacısı veya davalısı ya da asli müdahil talepte bulunarak hükümün tamamlanmasını isteyebilir. Başvuran taraf davacı olabileceği gibi davalı da olabilir. Yukarıda iş hukukuna ilişkin dava örneğinde kıdem tazminatı konusunda bir karar verilmemesi hâlini ele almıştık⁴⁷. Bu durumda davalı da bu konuda mahkemenin bir karar vermesini talep ederek hukuki durumunun netleşmesini isteyebilir. Çünkü HMK m. 303/2'ye göre hüküm, davada sadece hükme bağlanmış talepler hakkında kesin hüküm teşkil edecek ve kararın bu hâliyle kesinleşmesi ihtimalinde davalıya karşı aynı taleple yeni bir dava açılması mümkün olacaktır. Bu nedenle davalının da bu konuda bir karar verilmesini talep etmekte hukuki menfaati bulunmaktadır.

Talepte bulunanın hukuki yararı bulunmuyorsa diğer usuli işlemler tamamlanarak, hükümün tamamlanması talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Karardaki eksikliğin istinaf kanun yoluna götürülmesinden önce veya sonra kanun yoluna başvuran tarafın hükümün tamamlanması yoluna başvurmasına engel bir hâl yoktur; burada tarafın hukuki yararı bulunmaktadır.

Görülmekte olan bir davada verilecek hükümün dava dışı üçüncü kişiyi etkileyecek olması ve üçüncü kişinin taraflardan birine usul hükümlerinin verdiği yetki ile sınırlı olarak yardımcı olmasına fer'i müdahale denir⁴⁸. Fer'i müdahilin yer aldığı asıl davada hüküm, taraflar hakkında verilir (HMK m. 69/1). Bu nedenle fer'i müdahil -uygulamada sık bir kullanımı bulunmayan- HMK m. 328 hükmünün kapsamı dışında olan hususlarda hükümün tamamlanması yoluna başvuramaz⁴⁹. Hükümde fer'i müdahil hakkında karar verilmiş olması hâlinde başvurulacak yol ise kanun yolu olabilir.

45 İBK E. 1991/7 K. 1992/4 T. 10.4.1992, RG 10.06.1992, S. 21254.

46 "Mahkeme 25/08/2020 tarihli ek kararında HMK'nın 305/A maddesi uyarınca hüküm kurmuş ise de somut olayda nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde talepte bulunulmadığından hükümün bu düzenleme uyarınca tamamlanması mümkün olmamakla birlikte, kanunun açık hükmü gereğince mahkemece talep olmadan verilen ek karar hukuki sonuç doğurmayacaktır." (Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 10. HD 05.11.2020 T. 2020/1194 E. 2020/749 K.). "Mahkemece taraflardan herhangi birinin talebi olmaksızın gerekçeli kararın yazım aşamasında kısa kararda kabul edilen ücret alacağına ilişkin gerekçe silindiğinden bu alacak kalemine yönelik gerekçeli kararın tavrı mahiyetinde ücret alacağına ilişkin gerekçe eklenmek suretiyle ek gerekçe yazılarak 6100 sayılı HMK'nın 305/A maddesine aykırı olarak tavrı karar verilmesi hatalıdır." (Van Bölge Adliye Mahkemesi 3. HD 18.03.2021 T. 2020/1228 E. 2021/464 K.)

47 Bkz. yuk. III-A.

48 Budak, Karaaslan, § 6, kn. 17; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, Hanağası, s. 505.

49 Karş. Mehmet Akif Tutumlu, *Hukuk Davalarında Hükümün Tamamlanması Kurum ve Uygulanma Koşulları*, ABD, 2020/3, s. 410, 412; Akkaya, s. 44.

Olması gereken hukuk bakımından hâkimin re'sen karar verebileceği hâllerde talep şartı aranmaksızın hükmün tamamlanmasına karar verebilmesinin uygun olacağı görüşünderiz. Çünkü yukarıda da gösterildiği üzere, çeşitli kanunlarda sınırlı olarak sayılan bu hâllerde zaten yargılama sürecinde hâkime verilen bir vazife söz konusudur. Kanımızca bu hususlarda ek karar verilmesi tıpkı yargılamada olduğu gibi talebe bağlı kılınmamalıdır.

B. Talepte Bulunma Süresi

Taraflardan her biri, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde hükmün tamamlanması yoluna başvurabilir⁵⁰.

Hükmün tamamlanması için başvuru süresinin istinaf süresine göre daha uzun olmasına rağmen hükmün tamamlanması talebi kural olarak istinafa göre daha erken karara bağlanacaktır. Çünkü hükmün tamamlanmasına, kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde başvurulması ile mahkemece duruşma açılacaksa duruşma günü de belirlenerek, diğer tarafa verilecek süre ile duruşma günü taraflar dinlenerek karar verilecektir. Mahkemece dosya üzerinde karar verilecekse, ki kural budur, diğer tarafa süre verilerek sürenin sonunda talebin kabulüne veya reddine ilişkin verilecek karar taraflara tebliğ edilecektir. Taraflar ek kararın tebliğinden itibaren iki hafta içinde istinaf yoluna başvurabilecektir.

Buna karşın, asıl (gerekçeli) kararın tebliği ile taraflar iki hafta içinde istinaf kanun yoluna başvurabilecek, karşı tarafa istinaf dilekçesinin bir örneği tebliğ edilerek iki hafta içinde cevap vermesi (HMK m. 347/2), katılma yoluyla istinaf başvurusunda (HMK m. 348/2) bulunması durumunda bunun bir örneği ilk tarafa tebliğ edilerek iki hafta içinde (HMK m. 348/1) cevap vermesi beklenecektir. Bu aşamalardan sonra, mahkeme yazı işleri müdürü tarafından UYAP üzerinde istinaf gönderme formu doldurularak hâkim iş listesine gönderilecek mahkemenin hâkimi tarafından istinaf incelemesinde görevli bölge adliye mahkemesinin ilgili dairesi seçilecektir. Mahkeme yazı işleri müdürü tarafından, dosya hazırlanarak fiziki olarak ve UYAP üzerinden dosyanın seçilen bölge adliye mahkemesi ilgili dairesine gönderilmesi sağlanacaktır. Anlatılan bu sebeplerle, ilk derece mahkemesince hükmün tamamlanması kararı, neredeyse her durumda, asıl kararın istinaf incelemesinden önce karara bağlanacaktır.

50 “Somut olayda nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde talepte bulunulmadığından hükmün bu düzenleme uyarınca tamamlanması mümkün değildir.” (Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 4. HD 05.11.2020 T. 2020/1333 E. 2020/1175 K.; benzer şekilde Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. HD 04.03.2021 T. 2021/183 E. 2021/387 K.).

V. Kanun Yolu

Hükümün tamamlanmasına ilişkin talebin reddine veya kabulüne dair verilen ek karara karşı kanun yoluna başvurulabilir. Maddede ayrı bir durum bildirilmediği için kanun yoluna ilişkin genel hükümler verilen ek karar için de geçerli olacaktır⁵¹. Ancak istinaf ve temyiz bakımından geçerli olan parasal sınırların ek hüküm için de geçerli olup olmayacağı tartışmalıdır. Bazı bölge adliye mahkemesi kararlarına göre esas karar kanun yoluna tâbi değilse hükümün tamamlanmasına ilişkin ek karara karşı da istinaf yoluna başvurulamaz⁵². Kayseri Bölge Adliye Mahkemesinin bir kararına göreyse ek karara karşı değere bakılmaksızın istinaf yolu açıktır.⁵³

Kanımızca bu konuda ikili bir ayırım yapılmalıdır. Bir defa esas karara karşı istinaf yolunun açık olduğu hâllerde verilen ek karar da istinaf denetimine tâbi olmalıdır.⁵⁴ Esas kararlar hükmedilen meblağ istinaf sınırının altında kalıyor ancak verilen ek karardaki hususlar (yargılama masrafları, icra inkâr tazminatı ve faiz gibi) istinaf sınırının üzerindeyse ek karara karşı kanun yolunun açık olması daha doğru olacaktır. Çünkü kanun yollarına başvurmak hak arama hürriyetinin bir unsurudur ve Anayasa m. 13 gereği ancak kanunla sınırlanabilir.

51 “Daha önce temyiz kanun yoluna başvurulmuş dosyalarda istinaf kanun yoluna başvurulması mümkün olmadığı, temyizde onama nedeniyle kesinleşen kararlara ilişkin, hükümün tamamlanması talebi üzerine verilen karara karşı başvurulacak kanun yolunun, yine temyiz olduğundan bu husustaki ek karar yönünden dava dosyasının, Yargıtayın ilgili dairesine gönderilmesi gerektiği...” (Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 1. HD 12.12.2020 T. 2020/1197 E. 2020/1131 K.).

52 “İcra dosyasında dava konusu edilen miktar 494,90 TL’dir. Buna göre belirlenen dava değeri 4.400 TL’lik istinaf sınırının altında kaldığından HMK’nın 341/2. maddesi uyarınca kararın verildiği anda kesin olduğu ve istinaf kanun yoluna başvurulamayacağı anlaşılmaktadır. Öte yandan davalı vekili istinaf dilekçesinde dava reddedildiği hâlde kendileri lehine vekâlet ücreti verilmemesini istinaf ile dairesiz önüne getirmiştir. Ancak üstte açıklandığı üzere miktar itibarıyla kesin olan karara karşı istinaf yasa yolu kapalı ise de 22/7/2020 tarihinde 7251 Sayılı Kanununun 27. maddesi ile HMK’ya eklenen 305/A maddesi hükümde vekâlet ücreti konusunda bir karar verilmemiş olması hâlinde ek karar ile hükümün tamamlanmasına imkân sağlamaktadır.” (Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 4. HD 05.10.2020 T. 2020/23 E. 2020/1053 K.). “7251 Sayılı Kanununun 27. maddesi ile eklenen HMK’nın 305/A maddesi uyarınca talebin değerlendirilmemiş olması yerinde görülmemiştir. Ancak, istinaf incelemesine konu edilen miktarın kesin olması nedeniyle, yanlışlığa işaret etmekle yetinmek gerekmiştir.” (İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 8. HD 09.02.2021 T. 2021/257 E. 2021/214 K.). “Somut olayda, istinaf başvurusuna konu edilen ve bölge adliye mahkemesince incelenmesi istenilen kısmın miktar itibarıyla, İİK’nın 363. maddesinde belirlenen miktarı geçmediği, bu hâli ile istinaf yoluna başvurulabilecek kararlardan olmadığı ve kesin nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.” (Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 6. HD 15.04.2021 T. 2021/1018 E. 2021/569 K.).

53 “... Bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir” hükmü düzenlendiğinden bu maddeye göre verilen ek karara karşı değere bakılmaksızın istinaf yolu açılmıştır. Ancak bu durumda istinaf incelemesinin asıl hükümdeki hususları da kapsayıp kapsamayacağı tartışılmalıdır. HMK’nın bahsedilen 305/A maddesindeki yasal düzenlemede mahkemece kurulan ek karara karşı, yasa yolu açıldığına göre, ek kararlar hüküm altına alınan her hususun istinaf yolu ile incelenmesi mümkündür.” (Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 1. HD 19.03.2021 T. 2021/158 E. 2021/225 K.).

54 Karş. Belgin Güneş, s. 326.

Bu nedenle Kanunda açıklık bulunmayan hâllerde kanun yoluna başvuracak taraf lehine yorum tarzı tercih edilmelidir.⁵⁵

Örneğin 50.000 TL'lik bir itirazın iptali davasında mahkeme davayı kabul etmekle beraber icra inkâr tazminatı talebi hakkında bir karar vermemiş, davacı hükmün tamamlanmasını talep etmiş ve mahkeme ek kararla talebi reddetmişse burada ek karara karşı istinaf yoluna başvurunun mümkün olması gerekir.

Bu hâlde ek karara ilişkin usul tamamlanarak, gerekçeli karar ve ek karar ayrı ayrı yazılarak kararların birlikte (tebligat zarfında belirtilmek suretiyle) tebliğ edilmesine bir engel yoktur.⁵⁶

Doktrinde savunulan bir görüşe göre ilk derece yargılamasında hükümdeki eksikliğin giderilmesi ihtimali karşısında istinaf incelemesinin hükmün tamamlanması hakkında bir karar verilene kadar ertelenmesi uygun olacaktır. Bu görüş, ilk derece mahkemesinde uygulanan yargılama usulünün bölge adliye mahkemesinde de uygulanacağına ilişkin HMK m. 360 düzenlemesi ile gerekçelendirilmektedir.⁵⁷ Kanımızca da bölge adliye mahkemesinin çelişkili kararların ortaya çıkmaması için hükmün tamamlanması hakkında bir karar verilene kadar yargılamayı ertelemesi doğru olacaktır. Ancak hatırdaki tutmak gerekir ki, hükmün tamamlanması için yapılacak başvuru süresi istinaf için öngörülen süreden daha uzun olduğu için istinaf başvurusu yapıldıktan sonra da hükmün tamamlanması talep edilmiş olabilir. Uygulamada istinafta inceleme süresi daha uzun olduğu için bu durumun bir problem teşkil etmeyeceği söylenebilir de hem sürelerin yeknesaklaştırılması hem de hükmün tamamlanması talebi hakkında karar verilmesinin istinaf incelemesi bakımından bekletici sorun sayılması için açık bir kanuni düzenleme yapılması daha doğru olacaktır⁵⁸.

Burada karşımıza çıkabilecek bir diğer sorun ise ilk derece mahkemesi tarafından verilen karara karşı istinafa başvurulmamış ancak verilen ek karara karşı istinaf yoluna gidilmiş olması hâlinde bölge adliye mahkemesinin esas kararda da re'sen dikkate alması gereken bir hukuka aykırılık tespit etmesi durumunda nasıl bir karar verileceğidir. Başka bir anlatımla bu durumda mah-

55 Bkz. Budak, Karaaslan, § 22, kn. 24; Varol Karaaslan, "Kanun Yolları Sistemine Eleştirel Bir Bakış", *MİHDER*, C. 15, S. 43, 2019, s. 450. Karş. Belgin Güneş, s. 326. İstinaf sınırı hesaplanırken asıl alacağın dikkate alınacağı yönündeki görüş için bkz. Kuru, C. 2, s. 1342; Selçuk, Öztekin, *Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 373 Şerhi)*, Ankara 2021, kn. 63, 348b; Yargıtay 9. HD 14.04.2015 T. 2015/6602 E. 2015/14362 K., *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 89, S. 5, 2015, s. 297; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 23. HD 28.03.2019 T. 2019/309 E. 2019/511 K.

56 Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. HD 03.12.2020 T. 2020/1007 E. 2020/1007 K.

57 Belgin Güneş, s. 325.

58 Karş. Pekcanitez, Atalay, Özkes, s. 281 vd.

kemece verilen ilk karar şekli anlamda kesinleşmiş sayılacak mıdır? Kanımızca verilen ilk karar ve ek karar nihayetinde tek bir karar teşkil etmektedir⁵⁹ ve aynı anda kesinleşecektir. Bu nedenle örneğin HMK m. 353'te yer alan ağır usul hatalarının varlığını tespit eden bölge adliye mahkemesi ek karara karşı başvurulmuş istinaf incelemesinde bunu re'sen gözetmelidir⁶⁰. Her hâlde konuyla ilgili açık bir kanuni düzenleme yapılması yararlı olacaktır.

Taraf, karardaki eksiklik sebebiyle istinaf kanun yoluna başvurmuş ve daha sonra hükümün tamamlanması yoluyla bu eksikliğin giderilmesini istemişse mahkemece ek karar verilerek eksiklik tamamlanabilir. Bu durumda bölge adliye mahkemesi, istinaf talebi konusuz kaldığından istinaf talebinin reddine karar verecektir⁶¹.

İlk derece mahkemesi ek karar talebinin reddine karar verirse bu karara karşı istinaf yoluna gidilebilir. Bu hâlde ilgili bölge adliye mahkemesi ek karar ve asıl karar bakımından incelemesini yapacaktır. UYAP, bir dosyaya ilişkin tüm istinaf veya temyiz dairesini aynı daire olarak belirlemekte olduğundan, birden fazla dairesinin incelemesine gidilmesi önlenmiş olacağı gibi birden fazla esas numarası da alınmamış olacaktır⁶².

Sonuç

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen 305/A maddesi, usul ekonomisi ve hak arama hürriyeti bakımından yerinde bir düzenleme olmuş; uygulamada önemli bir eksikliğin tamamlanmasını sağlamıştır. Buna göre, taraflarca dilekçelerde bulunulan taleplere veya hükümde olması gerekli unsurların unutulması hâlinde, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde hüküm veren mahkemeden ek karar verilmesi istenerek eksikliğin giderilmesi yolu açılmıştır. Düzenlemeden önce bu eksiklik ancak kanun yoluna başvurularla sağlanabilmekte, bu husus zaman kaybına sebebiyet vermekteydi. Özellikle istinaf ve temyiz yolu açık olan davalarda süreç daha da uzamaktaydı.

Taraflar verilen nihai karardaki eksiklik için hükümün tamamlanması yoluna başvurabilecekleri gibi, kanun yolu açık olan kararlar bakımından bu eksikliğin giderilmesini kanun yolu mahkemesinden de isteyebilirler. Kanun yolu için öngörülen süre, hükümün tamamlanması için düzenlenen süreden bağımsız olarak işleyecektir.

59 Öztekin, Taşpınar Ayvaz, Kale, s. 137.

60 Karş. yuk. dn. 59'da yer alan Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi kararı.

61 İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. HD 10.03.2021 T. 2021/295 E. 2021/481 K.

62 Asıl karara ve ek karara karşı ayrı ayrı kanun yoluna başvurulması durumunda kanun yolu mahkemesinin bunları birleştirerek incelemesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Akkaya, s. 54.

Hükmün tamamlanması usule veya esasa ilişkin olması fark etmeksizin nihai kararlara karşı başvurulabilecek bir yöntemdir. Kanımızca geçici hukuki koruma talepleri bakımından da hükmün tamamlanması yoluna başvurulabilir.

Belirtmek gerekir ki, hükmün tamamlanması hükümde bulunan hataların düzeltilmesi için öngörülmüş bir müessese değildir. Hükümde yapılan maddi hatalar HMK m. 304 çerçevesinde giderilebilecek; diğer hatalar içinse kanun yollarına başvurmak gerekecektir. Davada talep edildiği hâlde hakkında karar verilmeyen ya da re'sen karar verilmesi gerektiği karar verilmeyen yani eksik kalan hususlar hükmün tamamlanması yoluyla tamamlanabilir.

İlk derece mahkemesi kararına karşı istinaf, bölge adliye mahkemesi kararına karşı da temyiz için öngörülen süre hükmün tamamlanması için öngörülen süreden daha kısadır. İstinaf, temyiz ve ek karar talep etme sürelerinin birbirleriyle örtüşmemesi karışıklıklara sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle hükmün tamamlanması süresinin istinaf ve temyiz süresiyle uyumlu hâle getirilmesinin uygun olacağı görüşündeyiz.

Süreler uyumlu hâle getirilse bile taraflardan biri istinafa ya da temyize başvurduktan sonra gerekçeli hüküm kendisine geç tebliğ edilen diğer tarafın hükmün tamamlanmasına başvuru imkânı bulunmaktadır. Bu durumda istinaf incelemesi yapan bölge adliye mahkemesinin ya da Yargıtayın söz konusu hususu bekletici mesele yapması uygun olacaktır.

İlk derece mahkemesi tarafından verilen karara karşı istinafa başvurulmamış ancak verilen ek karara karşı istinaf yoluna gidilmiş olması hâlinde bölge adliye mahkemesinin esas kararda re'sen dikkate alması gereken bir hukuka aykırılık tespit etmesi durumunda bölge adliye mahkemesinin bunu dikkate almasının gerekli olduğu ancak konuyla ilgili açık bir kanuni düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Olması gereken hukuk bakımından hâkimin re'sen karar verebileceği hâllerde talep şartı aranmaksızın hükmün tamamlanmasına karar verebilmesi uygun olacaktır. Çeşitli kanunlarda sınırlı olarak sayılan bu hâllerde zaten yargılama sürecinde hâkime verilen bir vazife söz konusudur. Kanımızca bu hususlarda ek karar verilmesi tıpkı yargılamada olduğu gibi talebe bağlı kılınmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Akkaya, Tolga, “Medeni Usul Hukukunda Hükümün (Nihai Kararların) Tamamlanması”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi HFD*, C. XXV, 2021, S. 1, s. 19 vd.
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, *Medeni Usul Hukuku*, 6. Bası, Ankara 2020.
- Belgin Güneş, Derya, “Medeni Usul Hukukunda Hükümün Tamamlanması (HMK m. 305/A)”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 1, 2021, s. 313 vd.
- Boran Güneysu, Nilüfer, *Medeni Usul Hukukunda Karar*, Ankara 2014.
- Budak, Ali Cem, *Medeni Usul Hukukunda Kavram İçtihadı ve Menfaat İçtihadı*, İstanbul 2021.
- Budak, Ali Cem/Karaaslan,Varol, *Medeni Usul Hukuku*, 5. Bası, İstanbul 2021.
- Bulut, Uğur, *Medeni Usul Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi)*, Ankara 2017.
- Karaaslan, Varol, “Kanun Yolları Sistemine Eleştirel Bir Bakış”, *MİHDER*, C. 15, S. 43, 2019, s. 813 vd.
- Kurt Konca, Nesibe, Güven Veren ve Erişilebilir Adalet Vizyonunda Üçüncü Yargı Paketi, Seta Rapor, İstanbul 2020.
- Kuru, Baki, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı*, Ankara 2020
- Muşul, Timuçin, *Medeni Usul Hukukunda Terdit İlişkileri*, 2. Bası, Ankara 2009.
- Öztekin, Selçuk, *Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 373 Şerhi)*, Ankara 2021
- Öztekin, Selçuk/Taşpınar Ayvaz, Sema/Kale, Serdar, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi’ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi”, *TBB*, S. 149, 2020, s. 77 vd.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair 7251 Sayılı Kanun Hakkında Değerlendirme”, *TBB*, S. 150, 2020, s. 247 vd.
- Rüzgaresen, Cumhuriyet, “Medeni Usul Hukukunda Terditli Taleplerin İncelenmesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 18, S. 212, 2020, s. 3527 vd.
- Tutumlu, Mehmet Akif, “Hukuk Davalarında Hükümün Tamamlanması Kurum ve Uygulanma Koşulları”, *ABD*, 2020/3, s. 403 vd.
- Yardımcı, Taner Emre, *Hukuk Davalarında Mecburi Dava Arkadaşlığı*, Ankara 2021.